

Profecía Espíritu: Chawpi Tuta Qapariy

Habacucpa Iskay Tablankuna

Jeff Pippenger

2012-10-13

Sut'inchaymanta Huk Simi

Kay qhipa p'unchaykunapi qallarisqayku Habacucpa Iskay Tablankunapa qillqasqa rimayninta waqichiyta, web saytniykupi rikuchisqa sapa simikunaman t'ikranapaq. Rimarisqa willakuyta qillqasqa willakuymán tikrayqa aswan hatun llamk'aymi kan, mana chay llaqa muyuriykunata reqsispaqa allinta manam entiendesunchu imaynam rimarisqa willakuy qillqasqa willakuymán tikrananapaq, hinallataq web saytpi kaq sapa simikunaman tukuy kay materyalta t'ikranapaq wakin sasa kaykunawan kуска. Ñuqayku chay iskay chunka pichqa qanchisniyuq willakuykunamanta hukñiqinpa copia nisqa qillqapa allinchayninta chayraq qallarisqayku, hinaspan tarirqani huknin muyuriytawanpas mayqentaq p'atayku. Chayqa kay willakuypa wiñaymanta wiñaq rurakuyninwanmi tupaq, 1989 watamanta kunan pacha historiaykama.

Chunka kinsa chunka phisqa wata ñawpaqman willakuykunapi kasqanpiqa, wakin chiqaqkuna yachaypi wawa kayninpi kachkarqan. Chay chiqaqkunamanta ñawpaqninmi ñuqa sut'ichanaypaq kashan iskay ñiqin angelpa chayamunan Millerista historiapi. Chay p'unchaykunapiqa ñuqa yuyarqani iskay ñiqin angelqa chayarqan Protestante iglesiakuna punkunkuta wisq'ayta qallaripa Millerpa ñawpaq ñiqin angelpa willakuyninpa qhawayninpa contranpi, 1843 watapa tukukuyninwan kуска. William Millerqa pacha yupaychayman hinam llamk'arqan, chaytaq paypa yuyayninpi reqsichirqan 1843 wata qallariyta 1843 watapa marzo killapa 22 p'unchayninpi, tukukuqtataq 1844 watapa marzo killapa 22 p'unchayninpi. Payqa yuyarqan iskay sagradu qillqaska chartakunaman qhipaman churakusqa kimsa profeciakuna 1843 watapi tukukunanta, hinaspa chay watata 1844 watapa marzo killapa 22 p'unchayninpi tukusqanta iñirqan. Payqa iskay puntokunapi pantasqa karqan.

Daniel chunka iskay chunka iskayniyuqpi 1335 p'unchaykunamanta, Levítico chunka suqtayuqpi “qanchis kuti” nisqapa 2520 watakunamanta, hinallataq Daniel pusaqyupiq 2300 p'unchaykunamanta kimsa willakuykunaqa Millerpaq yachasqa karqan 1844 watapa marzu killapi tukukuq kasqankuta. Chaymanta qhipamanmi Señorqa Samuel Snowta pusarqan, mana sapallan willakuykunapa 1843 watapi mana tukusqanta, aswanpas 1844 watapi tukusqanta unanchananpaq. Snowqa pacha yupaypa karaíta nisqa reckoningta churarqan; chayqa manam Millerpa llamk'achisqan pacha churaychu karqan. Millerqa rabínico/equinoccio-pi sayasqa pacha reckoningta llamk'achisqa karqan, mayqinchus watata pawqarmanta pawqar kama sayachin.

Habacucpa Iskay Tablankunata qhawarichkaptinchikqa, manaraqmi kay historiapi cheqaq kasqanta unanchasqanchikchu, chaymi Millerpa experiencianta llamk'achispa 1844 watapi marzo 22 p'unchawta iskay kaq angelpa chayamunanpaq, hinallataq suyasqa tiempopa qallariyninpaq señalasqanchik. Ñoqaqa unancharqani, kunankama hinallataqmi unanchani, chay angelpa

chayamunanqa Protestantekuna Millerpa ñawpaq kaq angelpa mensajenta rechazaspanku kaq pachaman tupaq kasqanta; kay qhipaman hamuq pasajetaqmi referenciay hina karqan.

«Junio killapi, 1842 watapi, Señor Millerqa iskay kaq yachachiykunata qorqan Portland llaqtapi Casco Street iglesiapi. Ñoqaqa kay yachachiykunaman rinayta hatun privilegiohina yuyarirqani; imaraykuchus llakikuykunaman urmaykusqañam karqani, hinaspataq Manllay Qespichiqniyta tinkunaypaq mana wakichisqachu karqani. Kay iskay kaq yachachiyqa llaqtapi ñawpaq kaqmanta aswan achka kuyuyta paqarichirqan. Pisillata saquespa, sapa denominación iglesiakunam Señor Millerpa contra punkunkuta wichqarqan. Imanirayku pulpituqkunamanta achka sermonkunata rimarqanku yachachipqa nisqa fanático pantasqankunata rikuchinankupaq; ichaqa achka llakikuywan uyariq runakuna huñusqa karqanku paypa tantanakuykunaman, hinaspataq achkakuna wasiman mana yaykuyta atirqankuchu. Huñunakuykunapi kaq runakunaqa mana kasukuywan, sumaq attentowanmi karqanku». Life Sketches, 27.

Intindirqani, punkukuna wichq'aykuyninmi Millerpa willakuyninman qallariyninta sut'incharqa ñawpaq angelpa chinkachisqa ñak'ariyninpa; hinaspataq, Millerpa yuyaychasqanman hina, rabínico/equinoccio nisqapi pacha yupaychaymanta, yupaycharqani 22 marzo 1844 p'unchawmi 1843 watapa tukukuyninta señalanapaq. Millerpa qhawaynin Portland llaqtapi junio killapi 1842 watapi, chiqamantaqa, huk ñanmarkam, mayqenchus riqsichin huk wiñaq chinkachiyta, chaymi tukupurqa 18 abril 1844 p'unchawpi; ichaqa chay qhawaykuna rurasqa kaptinraq, mana reqsirqanchikchu Samuel Snowpa apasqan Karaíta pacha yupaychaymanta.

Ñawpaq rikuchiypi, mayqintachus qallarisqayku qillqapa allichayninta, chaypim qhawariyta qallarisqani imaynachus chay p'unchaypi qillqasqa kasqa, kunan yachachisqanchikman hina rikch'akuchkanman. Arí, chayqa hina kasqantaq, mana hina kasqantaq. Chayqa sapaqla kachkan iskay ñiqin angelpa hamuyninpa wiñaymanta-aswan sut'ichasqa qhawayninmanta énfasis, hinallataq kay willakuypa wiñaymanta kichasqa kayninpa rikuchikuynin, imaynachus Milleritakunapa historiantupipas karqa chay hinata. Kay sut'inchay qillqa yanapanan tiyan chaykunata, paykunachus pantasqa rikurqanku 19 abril 1844 p'unchayta ñawpaq Millerita llakikuy-pantasqa kasqanman hina reqsisqanchikmanta, hinallataq ñawpaqpi imatachus yachachisqa karqa chaymanta.

“Ñawpaq kaq chaymanta iskay kaq willakuykuna 1843 watapi chaymanta 1844 watapi qusqam karqan, kunanqa kinsa kaqpa willakuyninpa uranpi kashanchik; ichaqa llapa kimsantin willakuykunapas manaraqmi willakusqa kananpaq kachkan. Kunanpas, imaynachus ñawpaqmanta pacha karqan hina, ancha allinmi kaykuna kutimanta willakusqa kanan, cheqaq kayta maskhaqkunaman. Qillqawanpas simiwanpas willakuyninta uyariychisunchik, rikuchispa paykunapa ordenninta, hinallataq chay qhaway rimaykunapa churakuyninta, mayqenkunachus ñawpaqman pushawanchik kinsa kaq angelpa willakuyninman. Manam kanmanchu kinsa kaqqa mana ñawpaq kaqwan iskay kaqwan. Kay willakuykunatan kay pachaman qusun, qillqasqakunapi, rimaykunapi, qhaway ñawpaq willakuypa historianta qatiqpi rikuchispa imakunachus karqanku chaykunata, hinallataq imakunachus kanqaku chaykunatapas.” Selected Messages, book 2, 104.

Habacucpa Iskay Tablankuna 1 de 95

Qallariy Habacucpa Iskay Tablankunaman hinaspa Chawpi Tuta Qapariyman

Kay seriepiqa ukhupi, Habacucpa iskay tablankunata—1843 y 1850 Charts nisqakunata—suni pacha qhawananchik. Qallarinanchikmi Medianoche waqyakuyniyta churaywan. Nisqa hina, qallariy rikuchiynamanta achkaqa kay willakuywan reqsichisqa runakunapaq yuyariypa kutichiy kanqa; ichaqa kay willakuywan mana reqsichisqa runakuna yachakunankupaq seriepa wakichisqanchikrayku, paykunapaq wakin aswan qallariy yuyaykunata sut'inchayta tiyan. Qallarisunmi Medianoche waqyakuymanta, Ellen Whitepa ñawpaq rikuyñinpi tarikusqa huk aspektota qhawarispas. Ñawirisun Christian Experience and Teachings, página 57, ñawpaq párrafota.

Mana achka p'unchaykuna 1844 watapi pasasqanmanta qhipamanmi ñawpaq rikch'ariy rikuyniy qowarqan. Portland, Maine llaqtapi señora Haines watukuqmi kasharani, Cristo pi munasqa panay, paypa sonqonqa ñoqaywan hukllachasqa karqan. Pisqayku warmikuna, llapallayku, ayllu altar ñawpaqpi ch'inlla qonqorikusqa karqayku. Mañakuyta ruwashaqtiykuqa, Diospa atiyinmi ñoqaman hamuwarqan, mana hayk'aqpas chayna ñawpaqta kasqanchu.

Kay pichqa warmikunaqa, sonqonkupi Hermana Whitewan hukllachasqa kaspas, Manam Diospa atiyinpi ima rikuriy tapas hark'arqankuchu. Aswan yuyaychaypaqmi, llapallankum warmikuna karqanku, iglesiata reqsichispa, hinallataq pichqallam karqanku, chaytaqa pichqa yuyaysapa sipaskunaman hina qhawarispas rikuyta atisunchik. Kayqa huk qhawariyllam.

Noqaqa hina kasqani muyuriqniypi k'anchaywan muyuykusqa, hinallataq allpamanta aswan aswan hanaqman oqarisqa hina. Muyurirqani advenimiento llaqtata kay pachapi mask'anaypaq, ichaqa mana tariyraqanichu, chaymi huk simi niwarqa: “Yapamanta qhaway, hinaspa aswan ichikta hanaqman qhaway.” Chayta uyarispay, ñawiykunata oqarirqani hinaspa rikurirqani huk chiqan, k'iti ñan, kay pachamanta ancha hanaqpi hatarichisqa. Chay ñanpiqa advenimiento llaqtaqa llaqtaman purisharqanku, chay llaqtaqa ñanpa karu tukukuyninpi kasharqa. Qhepankupi, ñanpa qallariyninpi, huk llihipiq k'anchay sayachisqa karqa, chaymanta huk angel niwarqa chayqa “Chisi Chaupi Qapariy” kasqanta. Chay k'anchayqa llapan ñanta k'ancharqa, chakinkunapaq k'anchayta qorqa ama mitk'anankupaq. Sichus paykunaqa ñawinkuta Jesuspi allinta churapuspa qhawarqanku, payqa ñawpaqnkupi kashaspa, llaqtaman pusasharqa, hinaptinqa allinlla, salvos karqanku. Ichaqa manaraq unayllamanta wakinkuna sayk'urqanku hinaspa nirqanku llaqtaqa ancha karupi kasqanta, paykunaqa ñam ñawpaqta yaykusqankuman hina suyasharqanku. Chaymantataq Jesusqa paykunata kallpacharqa Hatun k'anchayninpa pañan makinta oqarispas, hinaspa makinmanta llusqsimurqa huk k'anchay advenimiento huñunmanta hawapi kuyurirqan; chaymi paykuna qaparirqanku: “¡Aleluya!” Hukkunataq mana yuyayniyoq hina ñawpaq k'anchayta ñegarqanku hinaspa nirqanku mana Dioschu paykunata chaykama pusamurqa nispa. Qhepankupi kashaq k'anchayqa wañurqa, chakinkunata hunt'asqa tutayaypi saquespa; chaymi mitk'arqanku, señalta hinaspa Jesusta manaña rikurqankuchu, hinaspa ñanmanta urmaykuspa ura pacha tutayasqa,

millay kay pachaman uraykurqanku.

William Miller y la Clamación de Medianoche

Kay ñawpaq qhawarichiypi, wakin puntokunata sayachispa qhepaman, 1844 wata diciembre killapi Low Hampton llaqtapi Adventistakunapa Conferencianta rimarisun. Kay conferenciapiqa, wakin Milleritakuna tantakurqanku, hinaspan William Millerqa Chawpi Tuta Qapariypa yuyaychasqanta rechazárqa. Kaypi lógicaqa kayna: kay visiónqa, llapañinchispa kaspapas, aswanqa William Millerpaqmi karqa.

Chaylla killapi, William Millerqa qipankupi kaq k'anchayta ñiqurqan—Chawpi Tuta Qapariyta—chaymi payta uraypi kaq ñak'aq pacha mana allin runakunapa kayninman ñanmantam urmachinman karqan. Kaypa ima nisqanman chayanampaqmi qhawaykusunchik. Historiaq willakuyninkuna rikuchin llaqa Milleritakunaqa chunka sipaskunamanta rimayta hunt'ashaqkuta creesqankuta; chayqa paykunapurapi reqsisqa yachasqa karqan. Rikuchisunchik William Millerqa Chawpi Tuta Qapariy ima kasqanta entiendesqanta. Millerqa creen Chawpi Tuta Qapariyqa juicio p'unchay horapa willakuynin kasqanta, Daniel 8:14 nisqapi, hinaspa Apocalipsis 14:6-9 nisqapi. Payqa creen, 1830 watakunapa qallariyninpi willakuyta qallarirqan chay willakuyqa Chawpi Tuta Qapariy kasqanta, “Qhawariychik, qosasapa hamun,” nispa, hinaspa Jesusqa qosasapa hina kay pachaman hamusqanta.

Milleritakunapa aswan unay pacha historiankupi, paykuna yuyarqanku chunka sipaskunapa rikch'ayninta hunt'ashasqankuta, ichaqa yuyarqanku Chawpi Tuta Qapariyqa willakusqanku willakuymi kasqanta. Chaywanpas, 1844 watapa verano pacha chaypi, musuq hinallataq cheqap yuyay hamurqan: Chawpi Tuta Qapariyqa Qanchis Killa kuyuy karqan, Jesuspa shamunanpaq suyasqa kasma qanchis killa chunka p'unchayninpi. Chaymi cheqap Chawpi Tuta Qapariy karqan. Millerqa cheqap Chawpi Tuta Qapariyta diciembre 1844 pi mana chaskispa, 1844 watapa verano historianta mana chaskirqan hinaspa ñawpaq sayayninman kutirqan, chayqa 1830 watakunamanta hatun willakuylla kasqanta nispa. Chawpi Tuta Qapariypa puriyninkunata entiendenapaq ancha allin yachayqa ancha importante. Sichus mana entiendesankichu 2520-ta imaynatachus Milleritakuna entienderqanku hina, mana atinkichu Chawpi Tuta Qapariyta entiendeyta. Sichus mana atinkichu Chawpi Tuta Qapariyta entiendeyta imaynatachus Milleritakuna entienderqanku hina, uraypi kaq millay pachaman ñanmantam urmanqui.

Kay rikuchiypi, qallarisun wakin chiqaqkunawan siq'ipi kachkakunamanta, kunan p'unchaw Adventismomanta sut'inchasqa hina qawachispa mana chaskisqakunawan. Qanchis p'unchawniyuq Adventista Iglesiapa Instituto de Investigación Bíblica nisqapas, aswan achka Adventista teologokunapas, 2520 nisqata mana chaskinku. Chayta biblikamente rimasun ñawpaqman rispa; ichaqa qallariypi rikuchisunchik Ellen Whiteqa 2520 nisqata hunt'asqata qhawaykuspa tukuy sonqowan sayachisqanta. Institutopas, aswan achka teologokunapas, Diario nisqamanta pionerokunapa yachayninta mana chaskinkuchu. Rikuchisunchik Diario nisqapa pionerokuna hamut'asqanta—paganismo kasqanta—mana chaskiyqa Profeciapa Espíritunta mana chaskiy kasqanta. Institutopas sut'itaqmi mana chaskin trompetakunamanta pionerokunapa hamut'asqanta—Pichqa kaq Trompetata, Suqta kaq Trompetatapas. Qallarisun rikuchispa,

trompetakunamanta pionerokunapa hamut'asqanta mana chaskiyqa Profeciapa Espiritunta mana chaskiy kasqanta.

Kunan p'unchaypi, askha Adventistakunaqa 1290 chaymanta 1335 chaymantaqa aswanpas mana sut'ichasqachu kanku. 1335-pa pionero yachayniynin mana kaspaqa, mana kanchu Biblia nisqanpi allin chaninchasqa tiksí, 1844 watapi marzo killapa 22 p'unchayninpi qallarisqa suyay unay tiempo nisqanta reqsinapaq. Chay suyay unay tiempota mana entiendespaqa, mana atinchu Chaupi Tuta Qapariypa imayna purisqanta hap'iyta. Chaupi Tuta Qaparita mana entiendespaqa, uraypi kachkan millay pacha runakunaman ñanmantam urman. Kay cheqaqkunataqa cuadro nisqapi rikuchisunchik Profecía Espíritu-pa sut'i qhawaychasqanman hina, chaymantataq Diospa Siminmanta sapa partenta t'aqarisun. Ichaqa ñawpaqtaqa rikusunchik ima cosas Milleritakunapa historianta muyurirqa, hinallataq imataq Chaupi Tuta Qaparita paqarichirqa.

Historia Millerita y la Llegada del Primer Ángel

Qallariyku Uriah Smithwan, Thoughts on Daniel and Revelation nisqanmanta, p'anqa 521-manta, Millerita historiata rikuchinapaq hinaspa 1798 watata rimarinapaq. Uriah Smith qillqa:

“Apocalipsis 10-pi kaq ruwanakunapa pachakayninqa astawan sut'inchasqa kachkan kayrayku: kay angelqa Apocalipsis 14-pi kaq ñawpaq angelwan hukllam kashan” nispá. Apocalipsis 10-pi, hanaq pachamanta uraykamun hatun atiyuniyuq angel, makinpi kichasqa huch'uy libroyuq. Ellen White willawanchis kay hatun atiyuniyuq angelqa Jesucristo kasqanta, hinaspa huch'uy libroqa Danielpa Libron kasqanta. Chunka kaq capítulo tukuyninman chayaptin, Juanta nisqa kachkan huch'uy librotá mikhunapaq; chayqa siminpi misk'i kanqa, wiksañataq hayaq. Juanqa Millerita historiata rikuchin, maypichus Danielpa willakuyninqa misk'i kashan ichaqa hayaq llakikuymán apaykuchkan. Apocalipsis 10-pi kaq hatun atiyuniyuq angelqa, pionerokuna nisqankuman hina, Apocalipsis 14-pi kaq ñawpaq angelmi kashan—paykunáqa chay kikin angelm.

Sapa kutikama mana aswan tiempotaqa kay Apocalipsispi kay angelkunamanta sut'inchaspa rimaypi mana achka qespichisunchu, ichaqa chayta ruwasunchikmi. Apocalipsis 10-pi kallpasapa angelqa, William Millerpa yuyayninman hina, chawpi tutapa qapariyninta hunt'achispa Apocalipsis 14 ñiqipi ñawpaq angelpa ruwanasninta ruwashaq angelmi karqa: “Diosta manchaychis, paytaq hatunchayta qoychis, paypa taripakuyninpa horasnin chayamunña.” Paypa taripakuyninpa horasninqa Daniel 8:14-manmi rikuchin. Kay angelkunáqa ruwasqa llamk'aypa imaymana aswan sut'i kayninkunatam reqsichinku.

Uriah Smithman kutispasqa: “Apocalipsis 10 nisqapi kaq ruwanakunapa pacha yupaychaynin aswan sut'inchasqa kan kaymanta: kay angelqa Apocalipsis 14 nisqapi ñawpaq angelwan kkillanmi,” nispá. Paymi ima hina huñunakuyninkuta sut'inchán: iskayninkuqmi huk sapa willakuyta willanankupaq kanku, iskayninkuqmi hatun qaparikuyniyoqtaq willakuyninkuta rimanku, iskayninkuqmi kamaqman rikuspa kikin hina simikunata apaykuchkanku, hinaspataq iskayninkuqmi pachata willakunku—hukninmi juraspa nin pacha mana aswan kanqachu; huknintaq willan Diospa taripayninpa horan chayamushasqanta. Apocalipsis 14:6 nisqapa willakuyninqa tukukuypa pacha qallariynin kay lado-pi churakusqa kachkan.

Uriah Smith ninmi riman 1798 wata tukukuypa pacha kasqanta, hinaspa Apocalipsis 14 nisqapi willakuq willakuy chaymanta qhipaman hamusqanta. Kayhinatan qillqan: “Ichaqa Apocalipsis 14:6 nisqapi willakuyqa tukuyta pacha qallariyninmanta kay ladopi churakusqa kashan. Chayqa Diospa juicio horan hamusqanmanta huk willakuymi; chayraykutaq qhipa mirayllapaqmi rurasqa kanan. Pabloqa mana juicio hora hamusqantaqa willarqanchu. Luteroqa, yanapaqmasinkunapiwan, manataqmi chaytaqa willarqanku. Pabloqa hamuq juicio manta yuyaychakurqan, mana sut’ita qhipa pachapi kasqanmanta; Luteroqataq chayta churarqan pisiyllamanta kimsa pachak wata qhepamanta p’unchawninmanta karu. Aswanpas, Pabloqa iglesiata waqaychan ama ima willakuypas Diospa juicio horan hamusqanta nista willakunankama huk tiempo junt’akunankama” nisan. 2 Tesalonicenses 2:1-3 nisqapi, Pablo nin Cristopa p’unchawninqa manaraq qayllapichu kanqa, ñawpaqa urmay karquy hamuptin hinaspa huchapa runan rikuchikusqanmanta. Pabloqa huchapa runanta, uchuy waqrata, papado-ta rimarichin, hinaspataq paqariyninmanta waqaychakuq yuyaywan llapan kamachikuynin pachata pichqapin, chay supremacía 1260 watakuna sutinchasqa karqan, 1798 watapi tukukuq.

1798 watapi, Cristopa punchaynin qayllapi kashanmanta willakuyta hark’asqa kamachiy tukukuqmi karqa. Tukuyta tukukuynin pacha qallarikurqa, huch’uy libropataq sellonqa qichusqa karqa. Chaymanta pacha, Apocalipsis 14-ñiqinpi angelqa llusqirqaña. Uriah Smith nin: “Sichus rikuyta munanki, 1798 watamanta pacha, ñawpaq angelpa willakuynin llusqirqaña. 1798 watapi, Apocalipsis 14-ñiqinpa ñawpaq angelñataq historiapi chayamun” — kayqa pionerokunapa yachayninmi. “Chaymanta pacha, Apocalipsis 14-ñiqinpi angelqa Diospa juicio p’unchawnin chayamushanta willakurqan, chunka capítulopi angelñataq lamar qochapi hallp’apiwan sayarqan, pachas manaña kananpaq jurashaspa. Paykunapa kaynin sutinchayninqa mana iskayrayaypaqchu. Hukninpa maypi kasqanmanta lapa yuyaychakuykunapa hukninpaqpas kallpayoqmi. Kunan pacha kawsay mirayqa kay iskay profeciakunapa hunt’akusqanta rikuchkan. Advientopa willakuyninpi, aswanraq 1840manta 1844kama, hunt’asqa hinallataq sapa imapas sut’inchasqa hunt’akuyninku qallarikurqa.”

Smith sut’inmi 1840 chayta 1844 chaytawan qillqan, Apocalipsis 14-pa ñawpaq angelqa 1798 watapi chayamunanta riqsichispa; ichaqa ñawpaq angeltaqa 1840 watapipas sut’in, chaypi willakuynin kallpachakusqanrayku. Advento nisqa willakuyta predicasqankupi, aswanqa 1840manta 1844kama, hunt’asqa cumplimentonku qallarikurqan. Angelpa huk chakinta lamar qochapi, hukninta hallp’api churakusqanqa, willakuyninpa hatun mast’arikuyninta niqmi. Chay willakuyqa mama qochata chimpanqa, imaymana nacionkunaman mast’arikunqa, advento willakuypas cheqaqtapuni kay pachapi lapa misionero puestokunaman chayarqan. 1840 watamanta pacha, ñawpaq angelpa willakuyninqa, Ellen White nisqanman hina, kay pachapi lapa misionero puestokunaman apasqa karqan. Kayqa hunt’akusqa karqan Biblia profeciakunapa wata-p’unchaw kamachiyin, Imperio Otomano urmayninwan takyachisqa kaptin. Kunanqa mana kay puntupi detalleswan llamk’anchikchu, aswanqa Millerita historiapaq hinallataq Chawpi Tuta Qapariypa dinamicanpaq escenariota churachkanchik.

Hatun Ñawpa Ruwaykuna: 1833 watapi chaskakuna urmayninmanta

1833 watapi luserkuna urmayqa karqan. Ellen Whiteqa The Great Controversy nisqapi, 333 p'anqapi kayhinata rimarin: "1833 watapi, Millerqa iskay wata qhipaman, Cristopa utqaylla hamunanta rikuchiq pruebakunata llapa runakunapa ñawpaqenpi willayta qallarisqanmanta qhipaman, qhipa señalkunam rikurirqan, qespichiqmi iskay kaq hamuyninpa unanchankunata nispá prometisqan. Jesusqa nirqan: 'Qoyllurkuna hanaq pachamanta urmanqaku.' Mateo 24:29. Hinallataq Juanqa Apocalipsispi willarqan, rikch'aypi Diospa p'unchayninta ñawpaqman willaq rikch'akuykunata qhawaspá: 'Hanaq pachapa qoyllurninkuna kay pachaman urmamurqan, sinchi wayra kuyuchiptin mana p'unchaypi puquq higos sach'a rurunkunata urmachisqan hina.' Apocalipsis 6:13. Kay profeciataqa ancha sut'i, sonqota chaspichiq hunt'akuyta chaskirqan 1833 watapa noviembre killapa 13 p'unchayninpi hatun meteoro para nisqapi."

William Millerpa testimoniun nin:

Sábado p'unchaw mikhuy qhipaman—1833 watapa ruphay killapi—escritoriayman tiyaykuspa huk puntota qhawayta qallariq kani, hinaspan llaqtaman llamk'ayman llusqiyta hatarishaqtiy, manaraq hayk'aqpas hina aswan kallpawan sonqoyman chayamusqa: "Riy, hinaspa kayta pachak runakunaman willay." Chay yuyayqa ancha usqhayllamantan chayamurqa, hinaspa chay hina kallpawanmi sillayman kutiykuykuspa nirqani: "Manam riyta atinichu, Señor." "¿Imaraykutaq mana?" nisqapas hina kutichiy hamurqa, chaymantataq llapa pampachakuykuna yuyayniyman llusqimurqa, atiyiniy mana kaptin; ichaqa llakiyqa anchataña tukurqa, chayraykun Diostaq ñawpaqninpi huk solemne pactota rurarqani: pay ñanta kicharipuwachkan chayqa, rispa kay pachaman deberniyta hunt'asqayta. "¿Imatataq niyta munanki ñanta kichariyta?" nisqapas hina yuyayniyman chayamurqa. Arí, nirqani, maypipas llapan runakunapa ñawpaqninpi rimanapaq qayllamuwanku chayqa, rispa Bibliapi tarisqayta Señorpa hamuyninmanta willasaq. Chay ratollapi llapa q'ipiyqa chinkarpuwarqa. Hinaspan kusikurqani, imaraykuchus mana hinaqa probablemente qayllamusaqchu nispá; mana hayk'aqpas chayna waqyasqa karqani, sasachakuyniykunaqa mana reqsisqachu karqa, hinaspa mayqin llamk'anapaq chakramanpas qayllamuwanankupaq pisilla suyayniyoq karqani. Kaymantam huk kuskan hora hina qhipaman, manaraq cuartomanta llusqispa, Dresden llaqtamanta Señor Guilfordpa churin, wasiyanta chunka soqtayuq milla karu llaqtamanta, yaykuramurqa hinaspa nirqa taytan qayaqachimuwassqanta, paywan wasinman riyta munassqanta, imapas negociomanta rimanaypaq rikuyta munawanman hina yuyaspa. Tapurqani imata munassqanta. Paytaq kutichirqa paqarin p'unchaw iglesiánkupi mana predicación kananchu, taytanmi munan ñoqa hamuspa Señorpa hamuyninmanta runakunawan rimayta. Chaylla ratopi kikiywan k'uyllichakurqani rurasqay pacto rayku. Chaylla ratopi Señorpa contranpi hatarirqani hinaspa ama riyta yuyachakurqani. Wawata mana imatapas kutichispa saqerqani, hinaspan ancha llakisqa huk qaylla sach'aman retirakurqani. Chaypim Señorwan huk hora hina maqanakurqani, paywan rurasqay pacto-manta kacharichikuyta munaspa, ichaqa mana ima samaytapas tarirqanichu. Concienciaypi allinta churasqa karqa: "¿Dioswan pactota ruwanki, hinaspataq chayta chaylla ratollapi p'akinki?" nispá, hinaspa chayna ruwasqaypa ancha hatun huchallikusqanmanta yuyayqa ñit'iwan ñit'irqawarqa. Qhipamanqa umalliykurqani hinaspa Señorta prometirqani: pay yanapaykuwaptinqa, risaqmi, paypi confiakuspa, llapa mañawasqanta hunt'anaypaq gracia-ta hinaspa atiyta quwananpi. Wasiman kutirqani hinaspan tarirqani wawata manaraq ripuspa suyasqallata. Payqa almuerzo qhipakama

qhepakurqa, hinaspan paywan kуска Dresdenman kutirqani.

Kaymi hina Millerqa, 1833 watapi ruphay killakunaq pacha, lliw runakunaman qhawaripa willakuyta qallarirqan. 1833 watapi diciembre killapi, qoyllurkunapa urmayninmi willakuyninman aswan hatun llakiy hinaspa manchakuyta yaparqan.

1840: Profecía Hunt'asqanmi, hinaspa Imperio Otomano niqipas

1840 watapiqa, Ellen Whiteqa mä profeciap phuqachakusqan musphay hinallataq rikch'ariyniyuq hunt'akusqanmanta rimarin. Kay pasajetaqa Espíritu de Profecía ukhupi achka kuti churanakuywan qhawanku, wakinkunaqa niunku Uriah Smithmi chayta The Great Controversy libroyma yapaykusqa, ichaqa chay rimaykunaqa mana allin qayllachakuyniyuqchu. Payqa rimashan 1840 watakama profecía hunt'akuykunapa qatipakuyninmanta, chaypi ch'askakuna urmamuyta hinallataq P'ituy P'unchawta ima yupaychaspa. Payqa qillqan: "1840 watapiqa, huknin musphay hinallataq rikch'ariyniyuq profecía hunt'akuyqa achka runakunapa sonqonta kuyuchirqan."

Payqaqa Bibliamanta willakuy ñawpaq rimaymanmi rimarin, mana Josiah Litchpa runaq yuyayninmanta ñawpaq rimayllamanchu.

Ishkay wata ñawpaqta, Josiah Litch, iskay kaq hamuqmanta willakuyta willaq umalliq kamachiq, Apocalipsis 9 nisqamanta huk qhawayta ruraspa qillqarqan, Otomano Imperiopa urmayninta ñawpaq rimarqan. Paypa yupaychasqanman hina, kay atiyiniyuqqa 11 de agosto de 1840 p'unchaypi urmachisqa kanan karqan. Churasqa p'unchaypi, Turquía, kachaqninkunawan, Europapi Hukllachasqa Atiyiniyuqkunapa amachayninta chaskirqan, chayhinataq cristiano nacionkunapa kamachiynin urapi churakapun. Chay pasasqa imapas ñawpaq rimarisqaman hinallataq hunt'akurqan. Chayta yachaspaqa, achka runakuna yachaq karqanku Millerwan yanapaqninkunawan chaskisqa profecía hamut'aypa kamachikuyninkuna chiqap kasqanmanta, hinaspa Admirimientomanta kuyuyman musuq kallpachay almiraypaq qosqa karqan. Yachaysapakunapas, hatun kayniyuq runakunapas, Millerwan hukllakuspa, paypa qhawariyninkunata willakuspa qillqaspa ima, 1840 watamanta 1844 watakama, llamk'ayqa usqhayllamanta mast'arikurqan.

Uriah Smithqa niwarqanmi Apocalipsis 14-pa ñawpaq angelqa 1798 watapi chayamurqan, ichaqa payqa kikin angelmi Apocalipsis 10-pa angelwan. Apocalipsis 10-pi, Juanta ninqa angelpa makinmanta huch'uy librota hap'iykuspa mikunanpaq, chayqa siminpi misk'i tukunanpaq. Millerita willakuyninqa misk'i tukurqan 1840 wata, agosto 11 p'unchawpi, iskay wataña willakusqankumanta qhipaman, Biblia profeciap watapunchaw kamachiyma hina Otomano Imperiopa urmayninmanta yuyaripa. Chay ruway hinallataq hunt'akusqanrayku, willakusqanku willakuyqa siminkupi misk'i tukurqan.

1840 wata 11 agosto killapi, willakuyqa misk'i karqan siminkupi. Juanta niyku, uraykamuy angelpa makinmanta huch'uy librota hap'inanpaq. Angelqa uraykamun 1840 wata 11 agosto killapi, kay Apocalipsis 10 nisqapi angelqa kikinmi Apocalipsis 14 nisqapi ñawpaq angelwan. Apocalipsis 14 nisqapi angelqa chayamun 1798 watapi, tukukuypa tiempunpi, ichaqa

willakuyninqa kallpachakusqa karqan 1840 watapi. Ellen White nin, chay ruway riqsichikusqanpachaqa, achka runakuna yuyarirqanku allin kasqanta Millerwan paypa yanapaqninkuna hap'isqanku profecía nisqakuna qhawaymanta yachachiy kamachikunapaq. 1930 watakunamanta pacha, 1919 watapi qallarispá ichaqa aswan 1930 watakunapi, Adventismoqa saqerqan Millerwan paypa yanapaqninkuna hap'isqanku profecía nisqakuna qhawaymanta yachachiy kamachikunata—chay kamachikunaqa Biblia yachaypi prueba-qillqa nisqa hinallam karqan.

1843 Watuchiy hinaspa, suyasqa pacha ima kayninwan

Qhipa pacha historiapi waymark nisqa kaqmi 1843 watapa carta, mayo killapi 1842 watapi rurasqa. Ellen White nin: “Rikurqani 1843 watapa cartaqa Señorpa makinqa pusasqanta, chaymanta mana hukman tikrasqa kananpaq; yupaykunapas Pay munasqan hina kasqanta, hinaspataq Paypa makinqa hawapi kaspá, wakin yupaykunapi huk pantayta pakarqanta, hinallataq mana pipas rikuyta atirqachu, Paypa makinqa chinkachisqa kaman.” Kay cartaqa huk profético waymarkmi, mayo killapi 1842 watapi rurasqa. Junio killapi 1842 watapi, protestante iglesiakuna punkunkuta wichqarqanku, hinaspataq iskay ñiqin angel chayamun.

“Testimonies” nisqapi, huk kaq volumenpi, página 21pi nisqanman hina: “1842 watapi junio killapi, Señor Millerqa iskay kaq yachachiykuna qhawarichisqanta qorqan Casco Street Churchpi, Portland, Maine llaqtapi. Wakinlla mana hina kaptin, imaymana denominación iglesiakunaqa Señor Millerpaq contranman iglesiankuq punkunkunata wichqarqanku.” Ellen Whiteqa willakunanchik, qanchik Séptimo p'unchay Adventista cristianokuna hina, imarayku kasqanmantapacha imaman chayasqanta yuyaywan tantiyta yachakunanchikpaq. Chay iglesiakunata punkunkunata wichqanankupaq apaq ruraq kay chart nisqapa yaykuchisqanmi karqan. Mayo killapi chay chart yaykuchisqa kaptin, Protestante iglesiakunaqa Milleritakuna pantasqa fanáticokuna kasqankuta hamut'arqanku.

Ñawpaq llakikuyqa qhipamanta hamun. The Great Controversy, 393 p'anqamanta:

1842 watapiñaña, kay willakuy rimaypi qusqan kamachiyqa, rikch'ayninta qillqayta, hinaspa tablakunapi sut'inchayta, ñawirisqanta qhatispá phawayta atinampaq, Charles Fitch-man yuyaycharqan Danielpa hinaspa Apocalipsispa rikch'ayninkunata sut'ichanampaq huk profetapa tablan wakichinanta. Charles Fitchqa, 1844 watapi octubre killapa 22 p'unchawnin hatun llakikuy manaraq chayamuchkaptin wañusqa, kay historiapi Señorpa makinpi llamk'asqa karqan. Payqa chay tablat wakichirqan, mayu killapi 1842 watapi rikhurichisqa.

Kay siq'i rurasqaqa Habacuc qelqasqan kamachikuynin hunt'asqa hina qhawarisqa karqan. Ichaqa mana pipas repararquchu rikch'akuq qhipayay musquy hunt'akuypi kasqanta. Chaylla willakuypi kikin qhipayay pacha rikuchisqa kachkan. Llakikuy qhipamanmi kay Qillqaqa ancha allin yuyayniyuq rikurirqan: “Kay musquyqa churasqa pachapaqraqmi kachkan; ichaqa tukukuyninpiqa rimanqaña, manataq llullakunchu. Qhipaykaptinpas, suyay; cheqaqtapunin hamunqa, manan qhipanqachu. Chiqap runaqa iñiyinwanmi kawsanqa.”

Suyay unayqa ñawpaq llakikuymi, chaymi hamun 1844 watapi, marzo killapa 22 punchawninpi. Millerita sutikunaqa 1843 watapi pacha tukukuyninta willakurqanku, Bibliaq pacha yupaychasqanman hina. Señorqa chay p'unchaykama mana hamusqanrayku, ñawpaq llakikuymi qallarin 1844 watapi, marzo killapa 22 punchawninpi. Chaymi suyashqan unayqa.

Kaymi chunka sipaskunapa yachachisqanpi, Habakkuk 2 nisqapi, hinallataq Daniel 12 nisqapipas suyay pacha kashan. Daniel 12:11 nin: “Hinallataq sapa p'unchay sacrificio qichusqa kananmanta...” Ñawpaq puriqkuna yacharqanku mana chiqap yupaychasqa dioskuna yupaychayqa 508 watapi urmachisqa kasqanta, Clovis sutiuyuq Visigotokunata atipasqanwan. Chay mana chiqap yupaychasqa dioskuna yupaychay qichusqa kasqan p'unchawmanta, papado takyachisqa kasqanman (kimsa chunka wata qhipaman, 538 watapi), 1290 p'unchaykuna kanqa. Qhipan versículo nin: “Kusisqa kachun chay suyaq, waranqa kimsa pachak kimsa chunka phisqa p'unchaykama chayaq.” 508 yapasqa 1335qa 1843mi. “Kusisqa kachun pichus 1843 wataman chayamun.” 1335qa suyay pachata señalachin, nispan: “Kusisqa kachun chay suyaq, 1843 wataman chayaq.” Sichus sapa p'unchaymanta ñawpaq puriqkunapa yuyayninta hap'ipanki, imayna Ellen White ruwan hinata, kayqa sut'inmi.

Astawan sut'ita qhawachinapaq, Isaías 30:18 nin: “Chayrayku Señorqa suyanqa.” Kaypiqa, Señorqa chunka sipaskunamanta rimaypi qhari kasarakun, paymi unayachkan. “Chayrayku qhari kasarakunqa unayachkanqa qankunata khuyapayakunanpaq, chayraykutaq hatunchasqa kanqa qankunata llakipayakunanpaq, Señorqa taripaq Dios kasqanrayku. Kusisqaqa llapallan payta suyakuqkuna.” Kayqa Daniel 12:12 nisqanwan tupapun: “Kusisqa kachun payqa suyaq hamuqpas 1335-man chayakuq.” Qhari kasarakunqa 1844 watapi marzu 22 punchawpi unayachkan. Ñawpaq llakikuy-man chayamuspa chaymanta suyakuywan huk saminchakuymi k'askasqa kachkan. Kayman chayamuspaykiqa, suyanayki tiyan. ¿Imatataq suyachkanki? Habacuc 2:3 nin: “Rikuchisqaqa churasqa pachaqa karanraqmi, ichaqa tukukuyninpiqa rimanqa, manataq llullakunqachu; unayachiptinpas, payta suyay.” 1335-man chayamuypa saminchakuyninqa kay historiama chayamuypa saminchakuyninmi, maypichus Señorqa Chaupi Tuta Qapariyta hunt'anqa.

Mana llapanchu chawpipi Waqyaypi kaqyayta saqisqachu kanqa. Wakinkunaqa Milleritakunawan kуска purirqanku manam Jesucristowan kikinpa kawsay rikch'ayninraykuchu, nitaq Diospa Siminmanta kikinpa yachakuyraykuchu, aswanqa manchakuymanta. Chawpipi Waqyay manaraq chayamuptin, Señorqa kay wawqekunata kuyuyamanta rakin. Ñawpaq llakikuyqa Chawpipi Waqyaypaq wakichiy ruraymanta hukninmi. Ellen White nisqanman hina, kayta mana unanchaspaga, uraypi kaq millay pachaman richiq ñanmanta urmunchis.

Atipaynin Iskay Angelpa Willakuyninmanta

Ñawpa Qillqakunamanta, p'anqa 238manta: “Iskay kaq angelpa willakuynin tukukuyninman qayllaykushaqtinmi, rikurqani hanaq pachamanta hatun k'anchayta Diospa llaqtanman k'anchamushaqta. Kay k'anchaypa illariyninkuna inti hina llhipirqan, hinaspataq uyarirqani angelkunapa qapariyninkunata: ‘Qhawariychik, qosa hamushanmi.’” Kaymi Chawpi Tuta Qapariy karqan, chaymi atiyiniyuq kananpaq iskay kaq angelpa willakuyninta yanaparqan. Ñawpaq puriqkuna yacharqankum ñawpaq kaq angelpa willakuyninqa 1798 watapi chayamurqan, ichaqa

1840 watapi Otomano Imperiopa urmayninwanmi atiyiniyuq karqan. Llapa willakuykunam huk pacha tinkuypi chayamunku, chaymanta qhipamanmi atiyiniyuqyachisqa kanku. Iskay kaq angelpa willakuyninqa 1844 watapi, marzo killapa 22 p'unchawninpi chayamun, Protestante iglesiakuna Millerita willakuypaq punkunkuta wichqarqanku chay pacha. Chawpi Tuta Qapariymi iskay kaq angelpa willakuyninta atiyiniyuqyachin. Kimsa kaq angelpa willakuyninqa 1844 watapi, octubre killapa 22 p'unchawninpi chayamun, hinaspataq atiyiniyuqyachisqa kachkan Apocalipsis 18 nisqapi atiyiniyuq angel paywan hukllachaspa. Sapa willakuymi historiapi chayamun, hinaspataq chaymanta qhipaman atiyiniyuqyachisqa kachkan. Kayta allinta entiendenapaq ancha importante.

Chawpi tuta qaparikuyqa iskay kaq angelpa willakuyninta kallpacharqun. Angelkunaqa hanaq pachamanta kachamurqaku llakikuywan pisi kallpayuq llaqtasanta rikch'achinankupaq, chaymanta ñawpaqninpi kaq hatun runanapaq waqaychanankupaq. Aswan yachaysapa runakunaqa mana ñawpaqtaqa kay willakuyninta chaskirqakuchu. William Millerqa mana ñawpaqtaqa kay willakuyninta chaskirqachu; astawanqa, paymi qhipa kaq karqan chaskiqninpi. Payqa aswan yachaysapa karqan kay willakuyta unanchaypi, ichaqa Samuel Snowmi ñawpaq kaq karqan. Ñawpaqta runanapi pusariqkunaqa qhipallataqmi kay willakuyta chaskirqaku, hinaspataq qaparikuyta aswan hatunyachinankupaq yanaparqaku. Ñawpa pachakunapi imayna kasqanta qhawarispas, Chawpi Tuta Qaparikuy willakuyta qhipa chaskiq runaqa William Millermi karqan.

Hatun Ch'aqwaymanta, 376:

Chawpi tuta qapariynin kallpachakusqan pachapi, yapaq 50,000 runakuna iglesiakunamanta llusqirqanku. Imaynachus Millerpa llank'asqan iglesiakunata hatarichiyman sutinchakurqa, chayraykum qallariypi alli rikurisqa karqa; ichaqa ministrunkuna hinaspa religionpa umalliqninkuna Adviento yachachikuyta mana chaskiyta akllaspa, chaymanta tukuy kuyuriyninta upallachiyta munaspanku, pulpitumantam chayta hark'arqanku, hinaspa miembrokunaman qipa hamuqtaqa willakuyta uyariyman riyta, utaq huñunakuykunapi suyasqankumanta rimaytaqa mana saqirqankuchu.

Kunan p'unchawpi Adventista Iglesiapi kamachiqkuna kay willakuyta iglesiapi, chaymanta wakinkaqa sapallan wasikunapipas yachachiyta hark'anku, paykunaqa kaypi Millerita kuyuyllapi ñawpaqchasqa rikuchisqa kanku.

Iñiqkunaqa hatun pruebapi, sasachakuypipas tarikurqanku. Paykunaqa iglesiakunata kuyakurqanku, hinaspataq rakisqa kaymanta anchuyta mana munarqankuchu; ichaqa Diospa Siminpa willakuynin ñit'isqa kasqanta rikuspanku, hinaspataq profeciakunata tapukuyta hapiy derechonku ñak'arichisqa kasqanta qawaspanku, Diosman cheqaq sonqoyuq kasqankuqa mana saqerqanchu chayman kasukuyta. Diospa Siminpa willakuyninta wisq'ayta maskhaqkunaqa mana qhawasqa kayta atinchu Cristopa iglesian kasqankuta hina. Chayrayku, ñawpaq huñunakusqankumanta rakikuyta allinpaq qhawarqanku. 1844 watapa ruphay killakunapi, 50,000 hina iglesiakunamanta llusqirqanku.

Millerpa yuyaynin hinaspa cheqaq Chawpi Tuta Qapariy

Elder Damsteegtpa qillqasqan Foundation of Seventh-day Adventist Message and Mission sutiyuq librumanta, Millerqa creyirqan Daniel 8:14 nisqapa willakuyninwan, hinaspa Apocalipsis 14

nisqapi ñawpaq angelpa willakuyninwanpas, Chawpi Tuta Qapariy kasqanta—“Qhawariychik, qasaraq hamunña” nispa. Payqa creyirqan kay willakuyqa Cristopa iskay kutin hamuyninta riqsichisqanta. Millerqa yuyarqan llapa historiata Chawpi Tuta Qapariy kasqanta, ichaqa Ellen Whiteqa nin Chawpi Tuta Qapariyqa huk sapa p’unchawpi hunt’asqa kasqanta. Samuel Snowqa rimariyninta “Cheqaq Chawpi Tuta Qapariy” nispa suticharqan, Millerkuna yachachisqankumanta t’aqananpaq, paykunaqa Chawpi Tuta Qapariyta llapa runakunapaq mast’arikusqa general willakuy kasqanta yachachirqanku.

Aswan espirituyoqkuna ñawpaqta chaskirqanku willakuyta, hinaspa ñawpaqta llamk’aypi pusariqkunaqa qhepataqmi chaskirqanku hinaspa yanaparqanku waqyayta astawan hatunyachiya. William Miller, paymi 1833 watamanta ñawpaqman llamk’ayta pusarqa, sasachakuywanmi tinkurqa Chaupi Tutaq Waqyayninpa willakuyninwan chayqa agosto killapi 1844 watapi hamuqtiin. Mana allinta yacharqachu iglesiakunamanta t’aqakuymanta, hinaspa achka watakunatam yachachisqa karqa huk hamut’anata Chaupi Tutaq Waqyayninmanta.

William Miller qillqarqan:

Manam qespisqa karqani mayqin p’unchawpi Señorpa rikurimuyninmanta allinta yachakusqayta, iñispa ima runapas mana atisqanta yachananta p’unchawta ni horata. Llapa rurasqaypaq qillqasqa yachachiykunapiqa, sut’inchasqa p’anqapa umalliqninpi rikukunqa, 1843 watamanta. Llapa simipi yachachiykunapiqa, mana kutichiy atispa uyariqkunaman nisqani pacha tupaykuna tukukunqanku 1843 watapi, yupayniypi mana pantasqa kaptinqa; ichaqa mana nisayta atirqanichu tukukuynin mana chayamunmanchu chay pacha manaraq chayamuchkaptinpas, hinallataq paykunaqa wiñaypaq wakichisqa kanankuta. 1842 watapiqa, wakin wawqikuna ancha taqyasqa simiwan willakurqanku, chiqap watata, hinaspa ñuqata qamirqanku “si” nisqayrayku.

1842 watapi killapi, 1843 wataq tablan rurasqa qhicharisqa karqan, hinaspata wawqikunaqa Miller-ta nirqanku qhawachisqanmantam “if” nisqata hurqunanpaq.

Millerqa qatiqmi nispa rirqan: “Llaqtapa qillqakunapas willakurqanku noqaq sut’ita huk p’unchawta, abril killapa iskay chunka kimsayuq p’unchawninta, Señorpaj hamuyninpaq churashaqta. Chayrayku, chay watapa diciembre killapi, yupayniypi mana pantasqata rikuspá, yuyayniyta qillqarqani kaynata: 1843 watapa marzo killapa iskay chunka hukniyuq p’unchawninmanta 1844 watapa marzo killapa iskay chunka hukniyuq p’unchawninkama huk ratollapipas Señor hamunqa.” Millerqa ñaqaña qanchis killa chunka p’unchawninmanta tukuychakuyninta hap’irqaña karqan, hinaspapas Samuel Snow manaraq chay tukuychakuyninwan Chisiyaypa Waqaychakuyninta willakushaptin, Millerqa chaymanta qillqarqaña karqan. Millerllataq karqan Señorpa servichisqan, chay yuyaychakuyta sumaqta huñunampaq, mayqentaq Samuel Snow llamk’achirqan 1844 watapa octubre killapa iskay chunka iskayniyuq p’unchawninta riqsichinampaq.

Millerqa qillqarqan: “1843 watapiqa, periodikukunamanta chaymanta wakin púlpitokunamantawan ñuqaman, hinaspa ñuqawan kуска kaqkunaman, aswan sinchi piñakuy simikuna qutuykusqa karqan. Yuyaynintakuna maqasqa karqan, kamachikuyniykukuna pantasqa rikuchisqa karqan, runa

kayniykutapas millayta rimarisqa karqan.” Pacha pasasqanman hina, 1844 wata, marzo killapa 21 p’unchayninpas Señorpa mana rikurimusqanwan pasarqan. Llakikuyqa ancha hatun karqan, askha runakunataq manaña paykunawan purirqankuchu. Kay pacha manaraq chayamushaqtin, 1840 watamanta pacha, yupaychayman hina 200,000 Milleritakuna karqanku; ichaqa kay pachakamaqa, 50,000lla qhiparqanku.

Millerqa sutin rimarirqan: “Kayman ñawpaqta, 1843 watapa tarpuy pacha tukukuyninpi, wakin wawqeykuna qallarirqanku iglesiakunata Babilonia nispa sutichayta, hinaspataq Adventistakunapa ruwanan kasqanta kallpachayta paykunamanta llusqiyta. Kaywanqa ancha llakisqa karqani. Manam huklla mana allin ruraychu karqan chaypa rurayninqa, aswanpas Diospa Siminmanta q’ewiy kasqanta reqsirqani, qelqasqa Qelqakunata pantasqa ñawiriywan q’iwisqa hinam.” Millerqa iskay ñiqin angelpa willakuyninwan sasachakusqa karqan, chaymi aswan sasa karqan cheqaq Chawpi Tuta Qapariy willakuyninta chaskiyqa. Chay rurayqa mast’arikuspa purirqan, hinaspataq iglesiakuna paykunapaq wisq’asqa karqanku, cheqnikuyta paqarichispa, aswan achka Adventistakunata sapa-sapa iglesiankunamanta t’aqaykuspa.

Pachasqan tiempun pasasqanmanta qhipaman, Millerqa chiqap pacha hina qhawarisqanpi llaqukuyta reqsirqan, ichaqa iñiynta mana saqerqanchu. 1844 watapi ruphay killakunapi inti haykuy llaqtakunapi llamk’aykunata qatqim karqan, Qanchis Killa kuyuy qallarikama. Kay kuyuywanqa mana ima ruwanayuqchu karqan, manaraq chunka pusaqniyuq killa qhiparaq qillqasqa huk cartallamanta mana aswan, Moisésqa Leyninman hina kasukuykuna chay killaman rikuchisqanmanta. Payqa mana suyarqanchu chay yuyaykunata hina llamk’achisqanku kanamanta, nitaq chay rikuchiqlakunapi iñiyniyuq kayqa salvaciónpa pruebanman tukunanmanta. 1844 watapi octubre 22 p’unchawman ñawpaqman iskay utaq kimsa semanakuna kamalla, mana chay kuyuywan huk sonqolla karqanchu. Himesman octubre 6, 1844 p’unchawpi qillqasqan cartapi, Millerqa kayhinata qillqarqan: “Qanchis killapi huk k’anchayta rikuni, ñawpaqta mana hayk’aqpas rikusqayta... Kunanqa, Señorpa sutinga saminchasqa kachun, qillqakuna ukhupi huk sumaq kayta, huk tinkuyninta, huk hukllachasqa kasqanta rikuni, maymantachus unaymanta mañakusqani, ichaqa kunan p’unchawkama mana rikusqayta. Señorpa agradecey, ay alma-y. Wawqi Snow, wawqi Storrs, hinallataq wakinkunapas, ñawiykunata kicharipuwayninpi instrumentonkumanta saminchakuchun. Ñam wasiyman chayanipuniña. Gloria, gloria, gloria, gloria.”

Qhipamanta, Millerqa “Midnight Cry” nisqanta hukmanta yuyayman kutirispas, chaytaqa fanatismo nisqanmanmi suticharqan. Damsteegtqa qhawachinmi Snowqa “Midnight Cry” willakuypa yachayninpa hatun rakhuynta Millerpa ñawpaq llamkayninmanta hap’isqanta.

Paqariynin 1844 watapi marzupi rurasqa yupaychasqankunaqa aswan pisillataqmi uyarisqa karqan, ichaqa Exeter camp meeting nisqapi, agosto 12–17, 1844, chaypiña sumaqta rikuchisqa karqan. Chaypim, paypa chiqap p’unchawnin Cristo kutimunampaq nisqanqa achka Millerita runakunata kuyuchirqan, misionero llank’asqankuta ancha hatun pataman apaspa. Paykuna kutichisqankuqa Qanchis Killa Kuyuriymanta sutichasqa karqan. Millerita umalliqkunaqa qallariypi iskayrayasqalla karqanku chaypas, suyaku sqa ruway manaraq chayamuchkaptin aswan semanas ñawpaqta, kuyuriywan huñunakuspa, Snowpa yuyayninkuna qillqasqa kanankupaq, hinallataq yanapasqa

kanankupaq saqirqanku.

Chawpi Tuta Qapariynin hinaspa chaymanta qhipa kaqkuna

Ellen Whitepa ñawpaq rikchayninqa Diospa llaqtanta hanaqpachaman ñanpi puriqta rikuchin, qhipankumanta kanchariqwan, chayta “Chawpi Tuta Qapariy” nispasutichasqa. Samuel Snowpa willakusqan willakuyqa allinta unanchasqa kananmi. 1842 watapi, mayu killapi, 300 siq’ikuna imprimisqa karqan 300 willakuqkunapaq. 1844 watapi, marzo killap 22 p’unchayninkama, ñawpaq llakikuy qhipaman, chay siq’iqa saqisqa karqan, askha runakunataq kuyuyta saqerqanku. Qhepaq kaqkunaqa suyanankupaq karqanku. Exeter camp meeting nisqapi, Snowqa rikuchirqa Señorqa 1844 watapi octubre killap 22 p’unchayninpi hamunanta, Pampachay P’unchaypi. Chaymi paykunata kallpachirqa chay willakuyta willakunankupaq.

Joseph Batesqa willakúrqa Exeterpi camp meeting tukusqa qhipaman, trenpa vagonkunata purispa, uyarisqanta runakuna kutichispa nisqankuta: “Qhawariychik, novio hamushan!” nispas. Kay kuyuyqa iskay killapi Estados Unidos llaqa suyunta mast’arirqa, hinaspa 1844 watapi octubre killapa 22 punchawninpi Hatun Llakikuyma apamurqa.

Damsteegtqa qillqarin Low Hamptonpi Adventistakuna Huñunakuymanta, diciembre killapa 28–29 punchawninkunapi, 1844 watapi, Himeswan Millerwan kusa kasqanmanta. Himesqa kallpachakurqa santokunata sonqochayta, cristiano pachata rikch’ariyta, hinaspa huchasapakuna-man salvacionta willakuyta. Pisi semanakuna qhipamanqa, Advent Press yapamanta qallarirqa, hinaspa Himesqa nirqa salvacionpa punkun kichasqa kasqanta. Millerqa pisiy-pisiylla saqerqa ancha sinchi wichq’asqa punku yuyayta, hinaspa kutirqa Ñawpaq Chawpi Tuta Qapariyman nisqa ñawpaq qhawariyninman. Chay kikin killapillataqmi, Ellen Whiteqa ñawpaq rikuyta chaskirqa, maypichus rikuchirqa Ñawpaq Chawpi Tuta Qaparita mana chaskiqkuna ñanmantam urmaykunku. Chay rikuyqa William Millerpaqmi karqa, imaynachus mayqenpaqpas karqa hina.

William Millerpa qhipa prueban chaymanta saquesqanpas

Qallari Qillqakunamanta, p’anqa 257-manta:

Chaymantataqmi William Miller-man qhawarichikurqani. Payqa mancharisqa hinam rikurirqa, llaquywan, llakiywanpas umallikusqa, llaqtanpaq runankunamanta. Chay huñusqa runakuna, 1844 watapi huk sonqolla munanakuspa hukllachasqa karqanku, munakuyninkuta chinkachisharqanku, huknin hukninta awqanakuspa, chiri sonqoyoq, qhipaman kutirisqa kayman urmaykusharqanku. Chayta qhawarispaqa, llaquyninmi kallpanmanta pisiyachirqa. Qhawarirqa pusariq qharikuna payta qhawashaqta, aswanqa Joshua Himes, manchakuspa ichaqa kinsa kaq angelpa willakuyninta chaskinman chayta.

Kay kimsa kaq angelpa willakuynin kaypiqa sábado p’unchawmi. Miller hanaq pachamanta k’anchayman aswanta wichariqtaq, kay runakunaqa yuyayninta chaymanta karunchanankupaq yuyachakuykunata ruwasqaku. Runakunapa kallpankuqa payta tutayaypi waqaycharqa, hinallataq cheqaqta awqaqkunapa chawpinpi paypa kallpanta sayachirqa. Qhipamantaqa, Miller hanaq pachamanta k’anchaypa contranpi rimariyta qallarirqa—sábado p’unchawpa contranpi.

Manam chaskirqanchu chay willakuyninta, mayqinchus paypa llakikuywan pantasqanta sut'inchanman karqan, ñawpa tiempomanpas k'anchayta hinallataq hatun yupaychayta churaykuyta atinman karqan. Diospa yachayninman atispa, runapa yachayninmanmi qhawarirqan. Llank'aywan machuyaywan p'akipasqa kashaspan, manam chay cheqaqmanta hark'aqkunahina hunt'asqa huchayuqchu karqan. Huchaqa paykunamanmi churan. Sichus Miller kimsa kaq angelpa k'anchayninta rikunman karqan, achka imakunami sut'iman hamunman karqan. Ichaqa wawqe-masinkunaqa paypaq anchata munakusqankuta rikuchispa, payqa yuyarqan manam hayk'aqpas paykunamanta t'aqakunmanchu. Diosqa wañuy atiyin uraman payta urmachinanta saqirqan, hinaspan cheqaqmanta karunchaqqunamanta pantiypi pakarqan. Moisésqa Aypasqa Suyuman haykunanpaq ñawpaqta pantarqan; chay hinallataqmi Millerpas pantarqan, hanaq pacha Canaánman haykunanpaq qayllaykushaspa. Wakin runakunami chayta ruwanankupaq payta pusarqaku; paykunallataqmi chaymanta cuentata qunanku. Ichaqa angelkunam kay Diospa kamachiqninpa ancha chanin allpanta qhawachkanku, hinaspan qhipa trompetapa waqayninpi lloqsinqaku.

Tukuychay: Kay p'unchawkunaq yachachikuyninkuna

Tukukuypiqa, William Millerqa qawachkan pacha tukukuypi kawsayuq Qanchis Punchaw Adventistakunata. Ellen Whitepa ñawpaq rikuyñinqa aswanmi kay p'unchayninchispaq, mana paypa p'unchayninpaqchu. Pacha tukukuypiqa, Qanchis Punchaw Adventistakunaqa Chawpi Tuta Qapariypa k'anchayninta qhesachkanqaku. Chawpi Tuta Qapariypa k'anchayninpa kay willakuyta allinta entiendespaqa sapallanmi entiendesqa kanman. Ñawpaq llakikuyqa Millerlloq puriyninta picharqan mana allin raykukunapaq chaypi kaqkunamanta, chaymantataq runakunata wakichirqan pruebanata pasaspa Aswan Santo Lugarman yaykunankupaq. Ñawpaq llakikuymán chayaqkunapaq saminchasqa kanku sapallan October 22, 1844 suyaspánkuchá. Kay pachaqa Diospa churakusqanmi huk llaqtata paqarichinampaq, paykunaqa Aswan Santo Lugarman huñusqa kanankupaq. Chawpi Tuta Qapariyta qhesachaspa ñanmanta urmayqa, kay llaqa willakuyta qhesachaymi.

William Millerqa kimsa pantasqanmi karqan, ñoqanchikpas sapa kuti kimsan pruebakunawanmi suyaykusqanchik. Ñawpaq pantasqanqa karqan diciembre 1844pi Chawpi Tuta Qapariyta mana chaskisqan. Iskaq kaq pantasqanqa runakunata Diosmanta aswan uyarisqanmi karqan, chaymi pusarqan kinsa kaq pantasqanman: sábado punchawta mana chaskisqanman. Pacha tukukuypi, Qanchis Kaq Punchaw Adventistakuna Chawpi Tuta Qaparimanta historiata, hinallataq ñawpaq ñankunaman kutimuy waqyakuymánwan kуска, mana chaskinqakuchu, kamachiqninkunata uyarisqankurayku. Chay hina ruwaspaqa, bestiapa sellonpaqmi wakichikunku, Millerpa kinsa pata pruebakuna nisqa ruwayninta yapamanta ruwaspanku; chayqa qallarín imayna kasqankuwan Chawpi Tuta Qapariya willakuyninwan históriantawan tupasqankumanta.

Iskaq willakuykunallam kan ñawpaq llakikuymanta iskaq ñiqin llakikuykama historiata rimanankupaq: 2300 p'unchawkuna (“Sichus rikuy unaykuchkanpas, suyapay chayta”) hinallataq 2520. 2520 nisqata qhesachayqa Chawpi Tuta Qapariyta qhesachaymi. Chawpi Tuta Qapariyta qhesachayqa uraypi kachkan mana allin pacha runakunapaq ñanmantam urmaysiy.

Kayta aswanta hamuq qhawarichiypi mast'aripa rimanqaku.